

Завідувач лабораторією практичної психології,
кандидат психологічних наук, доцент,
Марія Яцюк

Методичні рекомендації для практичних психологів закладів загальної середньої освіти на 2023/2024 навчальний рік

Новий 2023/2024 навчальний рік розпочинається в умовах війни, у часи, коли Україна мужньо виборює суверенність і незалежність, цінності свободи і права європейської цивілізації. Важливим пріоритетом в діяльності закладів освіти є забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які страждають від російської воєнної агресії.

1. Нормативне забезпечення

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в 2023/2024 навчальному році здійснюватиметься відповідно до:

Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про внесення змін до деяких законів України в сфері освіти щодо врегулювання окремих питань освітньої діяльності в умовах воєнного стану» (№ 7325 від 28.04.2022), «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та інших;

Указу Президента України від 16 березня 2022 року № 143 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання за загиблими внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України»; Указу Президента України №195/2020 «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі»; «Пріоритетні багатосекторні заходи із психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні під час та після війни: оперативна дорожня карта» від 05 грудня 2022 року, ініційованого Офісом першої леді України Олени Зеленської

постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року року під час дії в розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення **Концепції** реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «**Нова українська школа**» на період до 2029 року»;

Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394. Організація освітнього процесу має у пріоритеті забезпечення безпечного освітнього середовища, за якого освітній процес не повинен призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні, нешкідливі та здорові умови здобуття освіти. У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших сигналів

оповіщення, здійснюється відповідно до листа МОН від 30.06.2022 № 1/7322-22 «Про організацію 2022/2023 освітнього процесу».

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників, відповідно до листа МОН України від 19.06.2023 № 4/2097-23 «Про курси підвищення кваліфікації педагогічних працівників» передбачає не менше 10 % загальної кількості годин підвищення кваліфікації на вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у питанні надання *психологічної підтримки учасників освітнього процесу*. До актуальних напрямів роботи належать курси «*Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій*». Перша психологічна допомога – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної допомоги ближнім, які відчувають емоційне напруження та страждання. Таку допомогу може надати не лише практичний психолог, а також вчитель, знайомий з правилами надання першої психологічної допомоги. Її надання не передбачає значної професійної підготовки, достатньо педагогічних знань, отриманих в межах загальноосвітнього психологічного інформування, і природної здатності проявляти співчуття, людяність. Взяти участь у зазначеному курсі можна за покликанням: <http://surl.li/esrpf>.

Для слухачів (освітян) очно-дистанційної форми навчання є можливість взяти участь у спецкурсі «*Важливі навички у періоди стресу*», на основі методики Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Взяти участь у спецкурсі можна за покликанням: <https://hromada.academy/courses/praktichni-navichki-podolannya-stresu>.

Матеріали розміщено у навчально-методичному посібнику «*Психологічна хвилинка*», який отримав гриф «Схвалено для використання у освітньому процесі» (рішенням експертної комісії з психології та педагогіки від 01.03.2023 протокол № 1) та розміщено за покликанням: <https://www.youtube.com/playlist?list=PL4lmqF0LvYNEJk3uHhO9f7M8O6k7xH4Rb>.

Спецкурс підвищення кваліфікації для слухачів (освітян) очно-дистанційної форми навчання «*Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу*»:

https://drive.google.com/file/d/1s9Wyzwq1WErmTcMjOF2Eh0d_H5CLPuZc/view.

У 2023/24 навчальному році пріоритетними є такі напрями освітньої діяльності: продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа»; впровадження у 5 класах нового Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Державний стандарт); організація освітнього процесу після вимушеного переривання його звичного перебігу, викликаного спочатку тривалими карантинами, потім – військовою агресією РФ на території нашої держави; посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції; просвіта з питань особистої безпеки; організація навчальної діяльності

здобувачів освіти та способів побудови зворотного зв'язку в умовах очної, дистанційної, змішаної форм навчання; психологічні аспекти організації освітнього процесу в умовах воєнного/післявоєнного стану.

За умов використання дистанційної/змішаної форм навчання посилюється значущість навчання щодо *безпеки в інтернеті*. Для формування безпечної поведінки учнів в Інтернеті помічними ресурсами будуть посібники, розроблені/перекладені українською мовою за сприяння Координатора проектів ОБСЄ в Україні, а саме: «Онлайн» – друге оновлене видання навчально-методичного посібника «Керівництво із соціальнопедагогічного супроводу формування безпечної поведінки підлітків в інтернеті», «Інтернет, який ми хочемо – посібник для учителів» (The Web We Want), «Інтернет, який ми хочемо – посібник для підлітків» (The Web We Want). Також рекомендуємо формувати в учнів мережевий етикет, спонукати дотримуватись правил спілкування та взаємодії в інтернеті, нести відповідальність за власні дії в мережевому просторі.

Безперечною вимогою часу є формування у здобувачів освіти *медіаграмотності*. В умовах повномасштабної військової агресії Академія української преси на Тулбоксі для вчителів (уроки вправи, заняття, в які інтегровані елементи медіа грамотності) започаткувала нову рубрику «*Медіаграмотність в умовах війни*». Розроблено вправи на розвиток критичного мислення з елементами *медіаграмотності на тему війни на уроках в початковій школі*. Освітня платформа «*Абетка вакцинації: від А до Я*», створена Академією української преси у партнерстві з Міністерством освіти і науки України, знайомить з методами маніпулювання думкою, способами розвінчання фейків та маніпуляцій, способами переконання аудиторій; удосконалює навички аналізу медійної наукової інформації; формує навички пошуку інформації в інтернеті, перевірки правдивості медійних наукових повідомлень, аналізу медійних повідомлень з огляду на їх цілі, техніку виконання, емоційний вплив, маніпулятивність та переконливість; навчає як перевіряти надійність наукових джерел, достовірність статистичних досліджень, коректність аргументації.

Значну увагу у 2023/2024 навальному році слід приділити посиленню *національно-патріотичного* компонента.

Враховуючи триваючу широкомасштабну війну російських окупаційних військ фактично на всій території України актуальними в цей час є вивчення правил пожежної, мінної безпеки та основ цивільного захисту, організація регулярних навчань щодо дій в умовах загрози та виникнення надзвичайної ситуації, у разі оголошення повітряної тривоги та проведення уроків безпеки. Для опрацювання зазначених тем можна організувати ситуаційно-рольові ігри, проведення тренінгів на засвоєння алгоритмів дій під час небезпеки, у тому числі дій за сигналами оповіщення цивільного захисту, використовувати просвітницькі матеріали

з офіційних сайтів, зокрема, UNICEF Ukraine (ресурс «Суперкоманда проти мін»), МВС України («Як поводитися в разі виявлення підозрілих предметів?»), від МОН України (посібник для дітей про правила поведінки з вибухонебезпечними предметами «не без ПЕКа»). Для належної організації освітнього процесу в максимально комфортних для всіх його учасників умовах, зважаючи на обставини, у яких заклади освіти України розпочинають 2023/2024 навчальний рік.

Перспективні напрямки роботи практичного психолога

Рекомендуємо впровадження «психологічної хвилинки», яка допоможе здобувачеві освіти впоратися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на урок, на плідну роботу. Це дасть змогу створити сприятливу атмосферу, що дозволить дітям розслабитися, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту, що є природним механізмом стабілізації.

Регулярне виконання «психологічних хвилинок» у зручний час та слушній нагоді допоможе здобувачеві освіти стати більш спокійним, врівноваженим, а також дозволить краще зрозуміти свої почуття. Звертаємо увагу, що вчитель має сам визначити, коли і у який час потрібно провести «психологічну хвилинку».

Методичні рекомендації для педагогічних працівників, практичних психологів, соціальних педагогів закладів освіти «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» (лист МОН від 04.04.2022 No 1/3872-22: <https://drive.google.com/file/d/16esXuCSmCqB5kXLugnKkm-E6SaKg1u0/view>)

Для підвищення кваліфікації рекомендуємо педагогічним працівникам закладів освіти долучитися до перегляду низки онлайн-вебінарів щодо психологічної допомоги; технології консультування; терапії під час переживання втрати та відновлення психолога після роботи із учасниками освітнього процесу, які зазнали горе, організованих ДНУ «Інститут модернізації та змісту освіти» у співпраці з ГО «Ла Страда-Україна» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/2022/04/08/na-dopomohu-fakhivtsiam-psykholohichnoi-sluzhby-systemy-osvity-ukrainy/>

Також на вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» розміщено матеріали для використання в роботі під час воєнних дій за покликанням:

<https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/>

 [діагностична робота](#); Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / авт.-упор.: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ ([перглянути](#))

 [консультативна робота](#);

 [корекційно-розвиткова робота;](#)

 [профілактична робота;](#)

Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 2 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2020. 106 с.Ш ([переглянути](#))

 [просвітницька робота;](#)

 [навчальна діяльність;](#)

 [організаційно-методична робота.](#) **Методичні** рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Со- сновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 132 с. ([переглянути](#))

Використана література